

ЛЕКСИКОГРАФСКИ ПАРАМЕТРИ НА ДВУЕЗИЧЕН РЕЧНИК

НАДЕЖДА КОСТОВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

kostova.n@ibl.bas.bg

Статията се занимава с някои въпроси на лингвистичното конструиране на двуезичен речник. Разглеждат се лексикографски проблеми и решения относно макро- и микроструктурата на двуезичен речник. Коментират се лексикографските параметри на българско-хърватски речник. Концепцията на всеки речник съдържа задължителните лексикографски параметри и начините на тяхната реализация. В заключението са систематизирани взаимодействията на параметрите на двуезичния речник.

Ключови думи: лексикография; двуезични речници; лексикографски параметри

THE LEXICOGRAPHIC PARAMETERS OF A BILINGUAL DICTIONARY

NADEZHDA KOSTOVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

kostova.n@ibl.bas.bg

In the article I address some issues of the construction of a bilingual dictionary. I examine the lexicographic problems and solutions with respect to the macro- and micro-structure of such a dictionary and comment on the lexicographic parameters of a specific one, the Bulgarian-Croatian dictionary. The conceptual framework adopted in the crafting of each dictionary specifies the main lexicographic parameters and the ways in which they are implemented. In conclusion, I provide a systematic account of the interaction among the parameters of a bilingual dictionary.

Keywords: lexicography; bilingual dictionaries; lexicographic parameters

1. Въведение

Лексикографските параметри са характеристики на речника, свързани с видовете лингвистична информация и начините на организиране на езиковия материал в речника. Те са подробно анализирани в много изследвания (Караулов/Karaulov 1981; Липовска/Lipovska 2009; Попова/Popova 2016a; 2016b, Благоева/Blagoeva 2017a; 2017b; Колев/Kolev 2017 и др.). Използват се както за лингвистичното конструиране на определен речник, така и за класификация на речниците. Д. Благоева изтъква, че „Днес лексикографската па-

раметризация се превръща в основен метод за речниково описание“ (Благоева/Blagoeva 2017a: 26).

Насочваме се към параметрите на двуезичен речник във връзка със задачата за изработване на словник за българско-хърватски речник по проект от Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“. Целта на проекта е да се създаде основа за съставянето на българско-хърватски речник, какъвто липсва в двуезичната ни лексикография (Трифенова/Trifonova 2011: 122).

При разработването на концепцията за българско-хърватския речник екипът на проекта се ръководи от принципите и постиженията на съвременната лексикографска теория и практика, като се надграждат лексикографските методи и решения, прилагани в съществуващите двуезични речници. Към методите на двуезичната лексикография се добавят решения от тълковната лексикография, с което се прецизира и обогатява лексикографското представяне на езиковия материал. Речниковата статия в двуезичния речник се разгръща чрез обособяване на специални блокове за устойчиви изрази с номинативно или експресивно значение. Разработената концепция за речника се основава на утвърдени и проверени лексикографски методи, с което се гарантира системна и детайлизирана информация за лексикалните единици за нуждите на съвременните ползватели.

В настоящата статия ще разгледаме лексикографските параметри на двуезичен речник с оглед на конструирането на българско-хърватския речник. Ще проследим взаимодействията и зависимостите между параметрите на речника, които имат решаваща роля при лингвистичното му конструиране.

2. Лексикографски параметри на макроструктурата

Основен лексикографски параметър на макроструктурата на всеки речник е параметърът *обем на словника*. Повечето двуезични речници са малки или средни по обем. Предвижда се обемът на словника за българско-хърватски речник да е около 40 000 думи, т.е. бъдещият речник да е еднотомен. Обемът на словника до голяма степен обуславя обема на речника, но обемът на речника зависи също от структурата и съдържанието на речниковите статии, т.е. големината на речника се формира както от макроструктурата, така и от микроструктурата.

Съставянето на словника е първата важна задача при изработването на речника. Лексикографският термин *словник* се дефинира по следния начин: „С названието *словник* се означават представени по азбучен ред думи в речник, които се тълкуват, превеждат и пр.“ (Радева/Radeva 2017: 53). Словникът на двуезичен речник представлява списък с думи от езика източник. Думите от словника стават заглавки на речниковите статии.

В редица научни трудове на български лексикографи е коментирана необходимостта от общ словник за българско-чужд речник. Още през 1959 г. М. Филипова-Байрова пише, че в Института за български език е изготвен „един общ списък“, но според нея „конкретен словник се съставя за всеки език поотделно“ (Филипова-Байрова/Filipova-Bayrova 1959: 237). В студията „Изработване на двуезични речници“ авторката подробно описва лексикографските трудности и решения при подбора на словника и обръща специално внимание на неговата актуалност: „Словникът на един двуезичен речник изобщо трябва да се ориентира към съвременния речников състав“ (Филипова-Байрова/Filipova-Bayrova 1959: 237). С. Павлова предлага да се изработи основен словник за българско-чужди речници, като значенията на думите се разработят по тематични групи (Павлова/Pavlova 1986; Павлова/Pavlova 2002; 2010a). Според авторката по този начин ще се постигне системност при представяне на лексиката. В монографията „Българската двуезична лексикография от Освобождението до края на XX век“ С. Павлова обобщава наблюдения си върху двуезичните речници. Лексикографските параметри на руско-българските и българско-руските речници са разгледани детайлно в монографията на А. Липовска (Липовска/Lipovska 2009).

Параметърът *състав на словника* отразява концепцията и целите на речника и е съобразен с адресата на речника. Някои двуезични речници са насочени към четене и превод на българска литературна класика и затова в тях са включени много остарели и диалектни думи. Такъв подход е приложен в големи по обем речници, какъвто е „Българско-словашки речник“ в четири тома на М. Кошкова (VEDA, 2002–2022). Много турцизми, срещани в художествената ни литература, са дадени като заглавки в „Нов българско-немски речник“ (Изток–Запад, 2015) на Х. Валтер и Д. Ендлер. Други българско-чужди речници са ориентирани към съвременната българска лексика. Този подход е избран за българско-хърватския речник, чийто словник отразява актуалното състояние на българския език и съдържа съвременна лексика от основния речников състав. Подборът на заглавните думи се основа на специално изработени азбучно-честотни списъци, извлечени от електронни корпуси, което дава възможност да се включва само актуална лексика с реална употреба в съвременни текстове.

В словника на българско-хърватския речник не присъстват остарели и диалектни думи. От неологизмите се избират тези, които вече имат утвърдена употреба в съвременния български език. Някои турцизми са намерили място в словника, но те са много малко на брой в сравнение с други двуезични речници. Жаргонни думи не се допускат по традиция, освен онези, които имат широка употреба в разговорната реч.

Лексикографският параметър *състав на словника* е пряко свързан с параметрите *ономастична информация* и *абривиатури*. Реализацията на тези параметри в българско-хърватския речник е съобразена със съвременната тенденция в лексикографската практика, като на азбучно място в словника

се включват високочестотни абривиатури и някои типове оними. Относно ономастичната информация авторката на „Българско-словашкия речник“ отбелязва следното: „В лексикографските трудове се включват предимно географски названия, и то конкретно имена на държави, които в по-старите речници са поместени обикновено в края като допълнително приложение. В по-новите речници такива приложения няма“ (Кошкова/Košková 2013: 94). М. Кошкова обосновава необходимостта от включването на оними в двуезичните речници: „Особено важно в съпоставителен план е да се покажат и словообразователните възможности, фонетичните и правописните разлики на собствените имена и техните производни в два езика“ (Кошкова/Košková 2013: 94).

В словника за българско-хърватския речник са включени имена на континенти, на държави, на столици и големи градове, на океани и морета, на големи планини, на планетите в Слънчевата система и др. На азбучно място като заглавки са дадени еднословни оними, а собствени имена с форма на словосъчетание като *Балкански полуостров*, *Балтийско море* се включват в терминологичния блок в края на речниковата статия. Лични имена не се включват, каквато е практиката в повечето българско-чужди речници от началото на ХХI век. Някои лексикографи обаче са на мнение, че личните имена трябва да присъстват в двуезичните речници, за да могат да се открият разликите в писането и произнасянето им в езика цел и езика източник. Според М. Кошкова „в състава на словника е наложително включването на общоизвестни лични имена от историята, митологията и литературата, които най-вече при една двуезична съпоставка ще разкрият спецификата на словообразуването и адаптирането на чуждите имена в даден език“ (Кошкова/Košková 2013: 95). Авторката отбелязва, че в най-новия речник на словашки език са разработени речникови статии за личните имена, като в тях са включени всички варианти на името. А. Липовска дава примери с включване на лични имена в двуезичните речници – също с изреждане на вариантите на името, както и на образуванияте от него бащини имена за мъже и жени (Липовска/Lipovska 2009: 134–135).

За българско-хърватския речник не са предвидени приложения, тъй като оними и абривиатури са включени на азбучното им място в словника, т.е. лексикографското решение за ономастичния параметър и параметъра *абривиатура* елиминира параметъра *приложения*.

Параметърът *начин на подреждане* според М. Попова е сложен параметър, чийто аспекти могат да се реализират самостоятелно или съвместно, а формулата на параметъра е „азбучен ред и/или друг начин“ (Попова/Popova 2016a: 220). Азбучният ред е най-известният от формалните принципи на подреждане и е основен за преводните речници (Гринеv-Гринеvич/Grinev-Grinevich 2009: 40). Според С. Гринеv-Гринеvич азбучното подреждане се е утвърдило в лексикографската практика, понеже отговаря най-точно на „принципа за максимална простота“ при търсенето на думите. Азбучният

ред се възприема като съществена характеристика на речниците, за което свидетелства използването на формулировката „обикновено по азбучен ред“ при дефинирането на думата *речник* (РБЕ/РВЕ). Азбучен е редът на заглавните думи и в българско-хърватския речник.

Лексикографският параметър *метаезик* е съобразен с адресата на речника, като бележките са на целевия език. При работата по словника за българско-хърватския речник като метаезик се използва английският език. Разбира се, бележките лесно могат да се заменят автоматично или да се предостави избор за метаезика при електронен вариант на речника.

3. Лексикографски параметри на микроструктурата

Лексикографските параметри на микроструктурата се отнасят до лингвистичната информация в речниковата статия, както и до реда и начина на нейното представяне. В двуезичната лексикография се е наложил модел за структуриране на лингвистичната информация в речниковата статия, който се реализира с малки вариации в отделните речници. Инвариант на речниковата статия за двуезичен речник е описан от С. Павлова (Павлова/Pavlova 2010a, Павлова/Pavlova 2010b). Въз основа на дългогодишния си лексикографски опит авторката систематизира всички задължителни и незадължителни компоненти на речниковата статия, като обособява две зони – зона на заглавката, или формална зона, и семантична зона. Модел на речникова статия за двуезичен речник, създаден с използване на специализиран софтуер, е представен от учени от Института за български език (Коева и др./Koeva et al. 2013). Този модел е изключително подробен, понеже предвижда всички възможни елементи на речникови статии за различни части на речта. Компютърният модел има предимството да осигурява последователност на елементите в микроструктурата на двуезичния речник, както и да гарантира еднаквост на техническото им оформление.

Основен лексикографски параметър на микроструктурата е *заглавката*. Графичният облик на заглавката се е утвърдил в лексикографската практика. В по-стари речници всяка заглавка започва с главна буква, но тази практика е в отстъпление и днес заглавките се изписват с малки букви с изключение на случаите, когато става дума за собствени имена или аббревиатури. Именно заради включването на оними и съкращения на азбучно място не е подходящо и оформянето на заглавките изцяло с главни букви.

По традиция думата е заглавна единица в българските речници (правописни, тълковни, синонимни, двуезични; с изключение на фразеологичните и терминологичните). Като заглавки се включват също представки, наставки и части на сложни думи. Този принцип е приет в работата по словника за българско-хърватски речник. Трябва да се отбележи обаче, че в някои двуезични речници на азбучно място са помествани географски названия и термини със структура на словосъчетания.

Граматичната информация се представя непосредствено след заглавката и е ориентирана както към съпоставка на двата езика, така и към изучаването на чуждия език. Според М. Филипова-Байрова граматичните форми трябва да бъдат дадени в българско-чужд речник, за да подпомогнат правилното изучаване на думите (Филипова-Байрова/Filipova-Bayrova 1959: 227). Разбира се, параметърът *граматични форми* се реализира само при изменяемите части на речта. Параметърът *част на речта* е задължителен, т.е. всяка заглавка е снабдена с бележка, която посочва към коя част на речта принадлежи думата. Параметърът *ударение* е задължителен за заглавката и нейните форми. Тъй като в българския език ударението е свободно, в много от двуезичните речници е отбелязано ударението на всички български думи в речниковите статии (в илюстративния материал, терминологичните словосъчетания и фразеологичните единици). Параметърът *транскрипция (произношение)* не се реализира в българско-чужди речници, за разлика от чуждо-българските (напр. английско-български, френско-български, немско-български). В това отношение лексикографските параметри на българско-хърватския речник следват лексикографската традиция.

Група параметри се отнасят до терминологична, хронологическа, стилистична и емоционално-оценъчна диференциация на лексиката. Те се използват редовно или по-ограничено в отделните двуезични речници. Чрез терминологичните бележки могат да се разграничават значенията на многозначни думи или на омоними, напр. значението на съществителното *баланс* от областта на икономиката, *бедро* в геометрията, *бюст* в изкуството, *басейн* в географията или в геологията, *банка* във финансовата сфера и *банка* в медицината. Затова терминологичните бележки са задължителни за българско-хърватския речник, докато стилистични, емоционално-оценъчни и хронологични се срещат по-рядко.

Параметърът *семантизация* на заглавните единици е един от основните лексикографски параметри. Под *семантизация* се разбира разкриването на лексикалното значение на думите. В зависимост от типа на речниците се прилагат различни начини на семантизация: „основен начин за семантизация в тълковните речници е тълкуването, в терминологичните и енциклопедичните – дефиницията, а в двуезичните – преводният еквивалент“ (Благоева/Blagoeva 2017: 174).

Освен чрез преводен еквивалент другите начини на семантизация на заглавните думи в двуезичните речници са: тълкуване (при националноспецифична лексика, която по правило е безеквивалентна) или дефиниция (за разликата между тълкуване и дефиниция вж. Дубичинский/Dubichinskiĭ 2008: 58), уточнения (преди или след еквивалента), синоними, антоними, потенциални примери, конструирани илюстративни примери, препратки към произвеждащата дума, терминологична диференциация, визуална информация и др. (Благоева/Blagoeva 2017: 175; Липовска/Lipovska 2009: 95–99).

Използването на уточнения или синоними за разграничаване на значенията на многозначна дума или на омоними е характерен и редовно прилаган похват в работата по българско-хърватския речник. Например уточнения в скоби преди еквивалента улесняват разбирането на значенията на думите *банда* 1. (от престъпници) *разбойническа банда*, 2. (музикална група) *рок банда*; *балон* 1. (летателен уред) *летя с балон*, 2. (детска играчка) *надувам балон*; *баня* 1. (помещение) *апартамент с две бани*, 2. (сграда) *обществена баня*, 3. (къпане) *детето има нужда от баня*, 4. (лечебна процедура) *слънчеви бани*. Синонимите се използват като уточнения на значенията, напр. *бъркотия* 1. (суматоха) *настана бъркотия*, 2. (безпорядък) *в стаята е бъркотия*, 3. (неуредица) *оправям чуждите бъркотии*. Често в речниковите статии се срещат и уточнения, и синоними, напр. *бягам* 1. (от опасност) *бягам от войната*, 2. (тичам) *бягам за здраве*, 3. (напускам, махам се) *бягам от час*, *бягам от къщи*, *бягай оттука*; *бъркам*¹ 1. (пъхам ръка) *бъркам в чантата*, 2. (ровя, тършувам) *бъркам в чекмеджето*; *бъркам*² 1. (разбърквам) *бъркам кашата*, 2. (греша) *бъркам думата*, (постъпвам неправилно) *мислиш, че така е най-добре, но бъркаш*. Антонимите също служат за уточняване на значенията и се прибавят към другите уточнения, напр. *бързо* (противоположно *бавно*) (с голяма скорост) *бягам бързо*, (за кратък срок) *новината се разнесе бързо*.

Лексикографският параметър *филиация* (членение на значения) в двуезичните речници представлява лексикографски проблем. Лексикографската практика върви в две посоки: 1) запазване на семантичната структура на думата от изходния език, независимо от броя на преводните еквиваленти; 2) определяне на значенията на заглавната дума според броя на несинонимните преводни еквиваленти (Дубичинский/Dubichinskij 2008: 105–106). Според А. Липовска преобладават двуезичните речници, при които разделянето на значенията се определя от наличието на различни преводни еквиваленти (Липовска/Lipovska 2009: 95). При работата по българско-хърватския речник българският екип предоставя систематизирана информация за семантиката на думите в българския език, но лексикографското решение на проблема за членението на значенията остава за авторите на бъдещия речник. Независимо в каква посока ще се насочат авторите, за неоспоримо достойнство и на двуезичните речници се смята детайлната семантизация на заглавните единици (Дубичинский/Dubichinskij 2008: 108).

Параметърът *полисемия* е последователно разработван за българско-хърватския речник. Отделните значения на многозначните думи се разграничават с арабски цифри, което е съвременен лексикографски похват. В по-старите двуезични речници значенията на думата не се разделят, а различните преводни еквиваленти се отделят с точка и запетая (Липовска/Lipovska 2009: 93–95; Костова/Kostova 2017: 126). Параметърът *омонимия* също е приложен в българско-хърватския речник. Омонимите се означават с горен

индекс, както отдавна е установено в лексикографската практика. Параметрите *синонимия* и *антонимия* се реализират в българско-хърватския речник чрез привеждането на уточнения преди преводния еквивалент и са важна част от семантизацията на заглавните думи.

Параметърът *илюстративен материал* е задължителен за българско-хърватския речник и се разработва целенасочено и с голямо внимание. Като примери се използват конструирани изречения, както и често срещани словосъчетания, в които участва заглавната дума. Важността на параметъра *илюстративен материал* в двуезичните речници се подчертава от М. Кошкова, която привежда примери за асиметрия в лексикалната съчетаемост на думите в българския и словашкия език и обосновава необходимостта от по-широко представяне на лексикалната съчетаемост на думите в двуезичните речници (Кошкова/Коšková 2010). Илюстративният материал разкрива реалната употреба на думите в езика източник и улеснява правилното им изучаване.

При лексикографското конструиране на българско-хърватския речник е предвиден и фразеологичен параметър: фразеологизми и терминологични словосъчетания с участието на заглавната дума се представят в специално обособен и въведен с определен графичен знак фразеологичен блок в края на речниковата статия (вж. Костова/Kostova 2024). Параметърът *фразеология* е утвърден в двуезичната лексикография, като реализирането му е с различен обхват в отделните речници. Проследявайки двуезичната лексикографска практика по отношение на представянето на устойчивите словосъчетания (което се отнася и за фразеологичните единици), Ж. Кръстева формулира следните важни въпроси: кои единици да бъдат включени, къде да бъдат поставени, как да бъдат представени, какъв да бъде редът на представянето им (Кръстева/Krasteva 2007: 249). Според авторката един от най-трудните въпроси е в статията на коя от лексикалните единици да бъдат представени устойчивите изрази – при първата, при първата пълнозначна или при всички пълнозначни думи. Концепцията за параметъра *фразеология* на българско-хърватския речник, която се доизбистри по време на работата, предвижда оформяне на три групи устойчиви изрази: граматични, номинативни (географски названия, терминологични словосъчетания и др.) и експресивни (фразеологизми, фраземи, устойчиви сравнения, пословици и поговорки). Реализацията на параметъра *фразеология* в българско-хърватския речник надгражда лексикографското представяне на тези езикови единици в съществуващите двуезични речници с изходен език български.

Има лексикографски параметри, които не са заложили за българско-хърватския речник, но са разработени в някои други двуезични речници – такива са например параметрите *коментари* и *предупреждение за трудности*, *етимология*, *приложения* и др. Тези параметри се определят като незадължителни или факултативни. Параметърът *коментари* и *предупреждение за*

трудности може да се отнася както до уточнения на значението, до паронимите в езика източник, така и до междуезиковите омоними и пароними. В някои двуезични речници „фалшивите приятели на преводача“ са представени в отделно приложение, напр. в „Нов универсален речник българско-немски“ (Понс, 2015).

В концепцията на всеки двуезичен речник се определят задължителните лексикографски параметри и начините на тяхната реализация. Така лингвистичното конструиране на речника представлява избор на определен брой параметри, а корпусът от всички възможни параметри се използва за класификация на речниците.

4. Заключение

Лексикографските параметри на двуезичния речник се определят при неговото конструиране. Концепцията на речника се основава както на лексикографската традиция, така и на постижения на съвременната лексикография и на модерната лингвистика. Лексикографските методи и решения са свързани с реализацията на параметрите в конкретния двуезичен речник.

За лексикографската теория и практика са интересни и значими взаимодействията и зависимостите между параметрите на речника. Известно е, че параметърът *обем на словника* до голяма степен обуславя големината на речника, която обаче зависи също от големината на речниковите статии, т.е. от подробното представяне на семантиката, от въвеждането на илюстративен материал и от включването на фразеология. Параметрите *състав на словника* и *приложения* са двете изключващи се възможности за реализация на параметрите *ономастична информация* и *абривиатури*. Параметърът *граматични форми* зависи от параметъра *част на речта*. Параметърът *семантизация* включва цяло множество от параметри: *преводни еквиваленти, филиация, тълкуване, уточнения, синоними, антоними, стилистични, терминологични и други бележки, илюстративен материал*. Параметърът *фразеология* се определя спрямо параметъра *заглавка*. Може да се обобщи, че всички лексикографски параметри са подчинени на основния параметър *вид на речника* – в случая – преводен речник.

Благодарности

Публикацията е подготвена с финансовата подкрепа на МОН по Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“.

ЛИТЕРАТУРА

- Благоева 2017а: *Благоева, Д.* Проблеми на славянската тълковна неография. – В: *Лексикология и лексикография славянских языков*. Москва, Лексрус, с. 15–38.
- Благоева 2017б: *Благоева, Д.* Семантизация на неологизмите в съвременната славянска двуезична неография – подходи и решения. – In: *Moderní slovanská lexikografie*. Praha, Slovanský ústav, s. 171–183.

- Гринев-Гриневич 2009: *Гринев-Гриневич, С. В.* Введение в терминографию. Как просто и легко составить словарь. Москва, Либроком.
- Дубичинский 2008: *Дубичинский, В. В.* Лексикография русского языка. Москва, Наука.
- Караулов 1981: *Караулов, Ю. Н.* Лингвистическое конструирование и тезаурус литературного языка. Москва, Наука.
- Коева и др. 2013: *Коева, Св., Д. Благоева, С. Колковска, Б. Станков.* LexIt – уеббазирана система за създаване на речници. – В: *70 години българска академична лексикография.* София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, с. 297–309.
- Колев 2017: *Колев, Д.* Лексикографска параметризация в двуезичната лексикография. – В: *Нестор Марков и неговият принос в лексикографията и образованието.* София, ИК Стилует, с. 161–165.
- Костова 2017: *Костова, Н.* За българско-френския речник на Нестор Марков от 1912 г. – В: *Нестор Марков и неговият принос в лексикографията и образованието.* София, Стилует, с. 115–127.
- Костова 2024: *Костова, Н.* За фразеологичния параметър в двуезичните речници. – В: *Фразеологични студии.* София, Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, с. 146–159.
- Кошкова 2010: *Кошкова, М.* Лексикалната съчетаемост в двуезичен речник (върху материал от български и словашки език). – В: *Лексикографията в европейското културно пространство.* Велико Търново, ИК „Знак’94“, с. 175–184.
- Кошкова 2013: *Кошкова, М.* Лексикографски онеправдани класове думи (с оглед на българската и словашката лексикографска практика). – В: *70 години българска академична лексикография.* София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, с. 89–97.
- Кръстева 2007: *Кръстева, Ж.* За устойчивите словосъчетания и представянето им в двуезичната лексикографска практика. – В: *Лексикографията и лексикологията в съвременния свят.* Велико Търново, ИК „Знак’94“, с. 241–250.
- Липовска 2009: *Липовска, А.* Русско-болгарска лексикография: традиции и тенденции развития. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Павлова 1986: *Павлова, С.* Необходимостта от изработване на основен български словник за българо-чуждите речници. – В: *Въпроси на съвременната българска лексикология и лексикография.* София, БАН, с. 169–175.
- Павлова 2002: *Павлова, С.* Модел за изграждане на общ типов словник на родно-чужд речник. – В: *Проблеми на българската лексикология, фразеология и лексикография.* София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, с. 399–437.
- Павлова 2010а: *Павлова, С.* Българската двуезична лексикография от Освобождението до края на ХХ век. София, Емас.
- Павлова 2010б: *Павлова, С.* Речниковата статия в двуезичен речник. – В: *Лексикографията в европейското културно пространство.* Велико Търново, ИК „Знак’94“, с. 185–196.

- Попова 2016а: *Попова, М.* Терминографски параметри. – В: *За словото – нови търсения и подходи. Юбилеен сборник в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Е. Пернишка.* София, Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, с. 213–221.
- Попова 2016б: *Попова, М.* За някои видове терминографски параметри. – В: *Лексикографията в началото на XXI в.* София, Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, с. 70–78.
- Радева 2017: *Радева, В.* Българска лексикология и лексикография. София, Изток–Запад.
- Трифонова 2011: *Трифонова, Й.* Славянско-българската двуезична лексикография с оглед на използването ѝ в е-речниците. – В: *Съвременни методи и подходи в лексикографската практика.* София, Авангард Прима, с. 116–141.
- Филипова-Байрова 1959: *Филипова-Байрова, М.* Изработване на двуезични речници. – *Известия на Института за български език*, кн. 6, с. 223–262.

REFERENCES

- Blagoeva 2017a: *Blagoeva, D.* Problemi na slavyanskata talkovna neografiya. – In: *Leksikologija i leksikografija slavyanskih jazykov.* Moskva, Leksrus, s. 15–38.
- Blagoeva 2017b: *Blagoeva, D.* Semantizatsiya na neologizmite v savremennata slavyanska dvuezichna neografiya – podhodi i reshenia. – In: *Moderní slovanská lexikografie.* Praha, Slovanský ústav, s. 171–183.
- Dubichinskij 2008: *Dubichinskij, V. V.* Leksikografija russkogo jazyka. Moskva, Nauka.
- Filipova-Bayrova 1959: *Filipova-Bayrova, M.* Izrabotvane na dvuezichni rechnitsi. – *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik*, kn. 6, s. 223–262.
- Grinev-Grinevich 2009: *Grinev-Grinevich, S. V.* Vvedenie v terminografiju. Kak prosto i legko sostavit' slovar'. Moskva, Librokom.
- Karaulov 1981: *Karaulov, Ju. N.* Lingvisticheskoe konstruirovanie i tezaurus literaturnogo jazyka. Moskva, Nauka.
- Koeva et al. 2013: *Koeva, Sv., D. Blagoeva, S. Kolkovska, B. Stankov.* LexIt – uebbazirana sistema za sazdavane na rechnitsi. – In: *70 godini balgarska akademichna leksikografia.* Sofia, Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”, s. 297–309.
- Kolev 2017: *Kolev, D.* Leksikografska parametrizatsiya v dvuezichnata leksikografiya. – In: *Nestor Markov i negoviyat prinos v leksikografiyata i obrazovaniето.* Sofia, Stiluet, s. 161–165.
- Košková 2010: *Košková, M.* Leksikalnata sachetaemost v dvuezichen rechnik (varhu material ot balgarski i slovashki ezik). – In: *Leksikografiyata v evropeyskoto kulturno prostranstvo.* Veliko Tarnovo, IK “Znak’94”, s. 175–184.
- Košková 2013: *Košková, M.* Leksikografski onepravdani klasove dumi (s ogled na balgarskata i slovashkata leksikografska praktika). – In: *70 godini balgarska akademichna leksikografiya.* Sofia, Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”, s. 89–97.
- Kostova 2017: *Kostova, N.* Za balgarsko-frenskiya rechnik na Nestor Markov ot 1912 g. – In: *Nestor Markov i negoviyat prinos v leksikografiyata i obrazovaniето.* Sofia, Stiluet, s. 115–127.

- Kostova 2024: *Kostova, N.* Za frazeologichniya parametar v dvuezichnite rechnitsi. – In: *Frazeologichni studii*. Sofia, Izdatelstvo na BAN “Prof. Marin Drinov”, s. 146–159.
- Krasteva 2007: *Krasteva, Zh.* Za ustoychivite slovosachetaniya i predstavyaneto im v dvuezichnata leksikografska praktika. – In: *Leksikografiyata i leksikologiyata v savremenniya svyat*. Veliko Tarnovo, IK “Znak’94”, s. 241–250.
- Lipovska 2009: *Lipovska, A.* Russko-balgarskaja leksikografija: tradicii i tendencii razvitiya. Sofia, Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.
- Pavlova 1986: *Pavlova, S.* Neobhodimostta ot izrabotvane na osnoven balgarski slovnik za balgaro-chuzhdite rechnitsi. – In: *Vaprosi na savremennata balgarska leksikologiya i leksikografiya*. Sofia, BAN, s. 169–175.
- Pavlova 2002: *Pavlova, S.* Model za izgrazhdane na obsht tipov slovnik na rodno-chuzhd rechnik. – In: *Problemi na balgarskata leksikologiya, frazeologiya i leksikografiya*. Sofia, Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”, s. 399–437.
- Pavlova 2010a: *Pavlova, S.* Balgarskata dvuezichna leksikografiya ot Osvobozhdenieto do kraya na XX vek. Sofia, Emas.
- Pavlova 2010b: *Pavlova, S.* Rechnikovata statiya v dvuezichen rechnik. – In: *Leksikografiyata v evropeyskoto kulturno prostranstvo*. Veliko Tarnovo, IK “Znak’94”, s. 185–196.
- Popova 2016a: *Popova M.* Terminografski parametri. – In: *Za slovoto – novi tarse-niya i podhodi. Yubileen sbornik v chest na chl.-kor. prof. d.f.n. E. Pernishka*. Sofia, Izdatelstvo na BAN “Prof. Marin Drinov”, s. 213–221.
- Popova 2016b: *Popova, M.* Za nyakoi vidove terminografski parametri. – In: *Leksikografiyata v nachaloto na XXI v.* Sofia, Izdatelstvo na BAN “Prof. Marin Drinov”, s. 70–78.
- Radeva 2017: *Radeva, V.* Balgarska leksikologiya i leksikografiya. Sofia, Iztok–Zapad.
- Trifonova 2011: *Trifonova, Y.* Slavyansko-balgarskata dvuezichna leksikografiya s ogled na izpolzvaneto i v e-rechnitsite. – In: *Savremenni metodi i podhodi v leksikografskata praktika*. Sofia, Avangard Prima, s. 116–141.

✉ Доц. д-р Надежда Костова

Секция за българска лексикология и лексикография
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българска академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113, София, България

✉ Assoc. Prof. Nadezhda Kostova, PhD

Department of Bulgarian Lexicology and Lexicography
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria